

BABA VE PİÇ İLE KİMLİK ROMANLARINDA KİMLİK KARMAŞASI: OLMAK YA DA ÖTEKİ OLMAK

IDENTITY CONFLICT IN THE NOVELS BABA VE PİÇ AND KİMLİK: TO BE OR TO BE THE OTHER

Yakup YAŞAR*

Öz

Çalışmanın ana çerçevesini “kimlik” kavramı oluşturmaktadır. “Kimlik” tarih boyunca toplumların, etnik unsurların ve bireylerin var oluşunu simgeleyen bir gösterge olmuştur. Bireyin özünün ne olduğunu tanımlama amacı ile kullanılan bu kavram insanları da belli sınıflara ayırmaya yarayan bir araç haline almıştır. *Baba ve Piç*’te “kimlik” kavramı romanın başkışisi Zeliha’nın başından geçen olaylar ve onun iç dünyasında yaşadığı karmaşa temelinde irdelenmektedir. Anlatının ana karakteri Zeliha çocukluğunda yaşadığı ve hamile kalması ile sonuçlanan talihsiz olayın onda bıraktığı travmanın etkisi ile kimlik karmaşası yaşar. Yaşadığı karmaşa onu giyimi, tavır ve davranışları ile özü arasında uyumsuzluğa iter. Roman boyunca, içinde yer aldığı toplumun onu yadırgayışına karşı verdiği mücadeleye tanıklık ederiz. Zeliha başta ailesi olmak üzere etrafındaki kişilerce ötekileştirilir. Bu durum onun çevresine yabancılaşmasına neden olur. Ataerkil toplumda bir ‘öteki’ olarak var olmaya çalışan Zeliha belli bir zaman sonra kendi özüne de yabancılaşır. Bu çalışmada, toplumsal normlara aykırı yaşam biçimini ilke edinen Zeliha’nın yaşadığı sosyolojik ve psikolojik çatışmalar “kimlik karmaşası” başlığı altında irdelenmekte ve bahsi geçen konu ile ilgili çeşitli saptamalara yer verilmektedir. Bunun yanı sıra, çalışmada Milan Kundera’nın “Kimlik” adlı eserinde Jean Marc ve Chantal adında iki ana karakterin kurdukları oyunda edindikleri yapay kimlikler ile gerçekte sahip oldukları öz kimlikleri arasındaki çatışma konu edilmektedir. Anlatıda her iki sevgilinin kendi kimliklerine yabancılaşarak özlerinin dışında bir var oluşa ulaşma çabalarına tanıklık edilir. Mutluluğu gerçekten kaçarak kazanmayı düşündükleri gerçekdışı kimliklerinde ararlar. Bu çalışmada tıpkı Zeliha gibi Chantal’ın da bir kadın olarak yaşadığı kimlik karmaşası üzerinde durulmaktadır. Jean Marc ve Chantal’ın sanrısız gerçeklik üzerine kurdukları ilişkileri ve özellikle Chantal’ın daha önceki evliliğinde yaşadığı travmatik olayın da etkisi ile yaşadığı bunalım kimlik karmaşası başlığı altında irdelenmekte ve konuyla ilgili önemli saptamalar yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kimlik, Kimlik Karmaşası, Yabancılaşma, Travma, Öteki.

Abstract

The concept of “identity” forms the main framework of the study. “Identity” has been a sign symbolizing the existence of the societies, the ethnic groups and the individuals throughout the history. This concept, used to describe what the essence of an individual is, has become a means categorizing the people into specific classes. In *Baba ve Piç*¹ the concept of “identity” is examined on the basis of the events experienced by Zeliha and the complexity she has in her inner world. Zeliha, the main character of the narrative, experiences identity conflict due to the trauma caused by the tough break which she experienced in her childhood and resulted in her getting pregnant. Her conflict inclines her towards a controversy between her attire, her attitudes-behaviors and her essence. Throughout the novel, we witness her struggle against the insultation of the society. She is otherised by the people around her, primarily her family. This causes her to be alienated to her environment. Zeliha, trying to exist as the “other” in the patriarchal society, becomes estranged to her own essence after a while. In this study, the sociological and psychological conflicts experienced by Zeliha, who has adopted the lifestyle contrary to social norms are analyzed under the title of “Identity Conflict” and various determinations related to the aforementioned topic are made. In addition, the conflict between the artificial “identity” the main characters, Jean Marc and Chantal in *Kimlik*² by Milan Kundera, gain during the game they fictionalize and their self-identity they have in reality is discussed in this study. In the narrative, the efforts of a couple to reach an existence beyond their essence by getting alienated to their own identities are witnessed. They seek the happiness within their unrealistic identities they think to gain by escaping from the reality. In this study, just like Zeliha, Chantal’s having identity crisis as woman is emphasized as well. Jean-Marc and Chantal’s love affair based on delusional reality and especially Chantal’s depression caused by the traumatic event in her previous marriage are discussed under the title of “Identity Conflict”, and also the significant deductions related to the topic are made.

Keywords: Identity, Identity Conflict, Alienation, Trauma, Other.

Giriş

Elif Şafak *Baba ve Piç* romanında ataerkil toplumda kadın olmanın zorlukları ve beraberinde getirdiği psikolojik, sosyo-kültürel ve kimliksel yıkımı inceler. Her şeyi bir kadın bakış açısıyla anlatır. Kendisi de erkek egemen bir düzende yaşamak zorunda olan Elif Şafak’ın kurguladığı karakterler bu nedenle çok gerçekçi ve etkileyicidir. Ötekileştirilen kadınların nasıl bir hayat yaşamak istediklerini ve nasıl bir hayat yaşamak zorunda bırakıldıklarını görürüz. İstek ve zorunluluk arasındaki ikilem onlarda tıpkı

* Dr. Öğr. Üyesi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, (İngilizce) Mütercim Tercümanlık Anabilim Dalı, e-mail: yakupyasar@kmu.edu.tr

¹ Adı geçen eser yazarın kendisi tarafından *Bastard of Istanbul* başlığı ile İngilizceye çevrilmiştir.

² Aslı, yazar tarafından Fransızca *l’identite* adı ile kaleme alınmış olan bu eserin başlığını İngilizceye *Identity* şeklinde çevirmek mümkündür.

Milan Kundera'nın *Kimlik* adlı romanındaki gibi kimlik karmaşasına yol açar. Kundera ana karakterleri Chantal ve Jean Marc üzerinden ben ve öteki ben temasına değinir. Birbirleriyle sevgili olan bu çift birbirlerinin aslında kim olduklarını merak eder ve gerçek kimliklerine ulaşmak için bir oyun oynarlar. Bu oyun onları iç dünyalarında özgürleştirse de gerçek hayatta özgürlüğün kölesi haline getirir. Kadın-erkek kavramının dışında Elif Şafak bir de etnik kimlik üzerinde yoğunlaşır; Ermeni, Ermeni-Amerikan ve Türk olmak gibi cinsiyeti ne olursa olsun farklı ırktan olduğu için ötekileştirilen insanlar...

Eser Analizi

a) *Baba ve Piç* romanının "Kimlik Karmaşası" Bağlamında İrdelenmesi

Baba ve Piç romanı, kürtaj yapmak için yola çıkan Zeliha karakteriyle başlar. Zeliha'nın jinekologa giderken yaşadıkları, mini etek giydiği için arkasından atılan cinsel içerikli laflar, kendisinin bunları yaşarken hissettikleri ve kendi kendine söylenirken sarf ettiği cümleler onun iç dünyasında dış dünyaya nasıl yabancılaştığını, kendini bulunduğu mekâna, topluma ait hissetmediğini açıkça gözler önüne sermektedir. Belli ki ya evlilik dışı bir ilişkiye girmiş, yattığı erkek onu yatağa atana kadar gösterdiği dürüstlüğü kırışık yatak örtüsünün içinde bırakmış ve bin bir türlü bahanelerle çocuğu istemediğini, aldırmasının ikisi için daha hayırlı olacağını söylemişti ya da daha kötüsü Zeliha tecavüze uğramıştı. Kaybettiği namusunu, onurunu, kimliğini simgeleyen bu çocuğu istemiyordu. Nedeni hangisi olursa olsun artık bir gerçek vardır; Zeliha istese de eski Zeliha olamayacaktır. Diğer kadınlar gibi kendisini de ötekileştiren erkeklerden nefret etmek için bir nedeni olacaktır. Lakin Zeliha amacına ulaşamaz ve çocuğu aldırılmaz. Kendi ister fakat narkoz anında farkında olmadan çıkardığı çığlık sesleri doktoru bu işten caymaya sevk eder.

Zeliha hastane dönüşü kendisini yemek masasında bekleyen Cicianne, annesi Gülsüm Hanım, kız kardeşleri Feride, Banu ve Cevriye'ye bu durumu itiraf eder. Hem de hiç alışık olmadığı vicdan azabını içinde hissederek. Aile bireyleri biraz şaşırsa da açık saçık giyinen, toplum düzenine ve aile değerlerine aykırı hareket eden Zeliha'nın düştüğü bu durumu kabullenirler. Zeliha erkek egemen toplumda bir öteki olmanın yanı sıra kendi ailesi içerisinde de yabancılaştırılarak ötekileştirilmiştir. Tek sebebi giydiği mini etektir; belki de bu onca yasağa, zorlamaya, baskıya karşı bir tepkiydi; onca sebep böyle bir aykırı sonucu doğurmuştu. Mini etek imgesi Zeliha'nın kendi içinde yalnızlığa itilerek ne kadar dar ve mini bir alana sıkıştırıldığını vurgulamaktadır. Zeliha kendisini bir birey olarak görmeyen ataerkil toplumun belki de bacaklarını görerek var olduğunu kabul edeceğine inanmaktadır. Zeliha'nın mini eteği Freud'un id, ego ve superego kavramlarını altüst eder. Zeliha süperego'ya karşı egosunu bir kenara bırakarak id'i ne isterse neyi arzularsa onu yapmakta diretir.

Zeliha'ya göre bulunduğu toplumun dini değerlerine ters düşecek şekilde giyinmesi onu günahkâr yapıyordu; fakat ona sapıkça gözlerle bakan o toplumun erkekleri de en az onun kadar günahkâr değiller miydi? Neden hep suçlu kadın oluyordu? "Neden bana öyle bakıyorsun?" diye sorduğunda "Sen açmazsan ben de bakmam!" denecek kadar basit olmamalıydı bu mesele. Beyninde cevapsız sorularla yaşamak zorunda kalan Zeliha'nın bunca tepkisi Freud'un iddia ettiği gibi phallus'tan yoksun olmasının getirdiği psikolojik kompleks diye adlandırılabilir mi? Tüm bu soruların cevabı psikanalizde iç gözlem - "Bizim daima, ilk olarak ve en başta güvendiğimiz şey olan iç gözlem, zihinlerimizde içine bakmayı ve orada neler keşfettiğimizi ifade eder." (James, 1890, 185) - yöntemiyle kişiden kişiye farklılık gösterir. Çünkü herkesin deneyimi farklıdır ve bu farklı deneyimler herkes de farklı izler bırakır.

"Öteki" diye adlandırılanlar toplum düzenini bozdukları düşünülerek "biz" den dışlanırlar. Lakin "biz" kümesindeki hiç kimse ötekinin bu yalnızlığının, bütünlükten yabancılaştırılışının asıl sebebinin sorgulamaz. Sonraları açtığı dövme ve piercing dükkânını işleten Zeliha'nın şu söyledikleri konuyla ilgili önem arz etmektedir:

"Ama esas şunu söylemek istiyorum, burnumu yasak olduğu için deldim. Ne demek istediğimi anlıyorsunuz? Geleneksel bir aileden gelmişsin, piercing filan hak getire, madem öyle, ben de kendi işimi kendim gördüm. Ama artık devir değişti. Bunun için buradayız. Bu dükkânda müşterilerimize salık verir, öneriler getiririz; an gelir, isteklerini reddederiz ama onları asla yargılamayız. Asla neden diye sormayız. Hayatta çok erken öğrendiğim bir şey varsa budur. İnsanları yargılasan eğer, onlar da gidip inadına bildikleri gibi yaparlar." (Şafak, 2011, 274).

Zeliha'nın da bir bireyi olduğu kızı Asya, Cicianne, Gülsüm Hanım, Feride, Banu, Cevriye ve diğerlerinden hep üstün tutulan Mustafa'dan oluşan Kazancı ailesi ataerkil toplum normlarını özümsemiş bir ailedir. Ne var ki bu ailenin erkek bireyleri lanetlenmiş bir şekilde erken yaşta ölürlere. Ne yaparlarsa yapsınlar, ne kadar dikkat ederlerse etsinler en uzun yaşayanı en fazla 41 yaşına kadar yaşayabilmiştir. Mustafa eğitim için gittiği Amerika'dan 20 yıl boyunca geri dönmez. Bu kaçışın sebebi Kazancı ailesinin erkekleri üzerinde gezen lanetten kurtulma isteği de olabilir, fakat asıl neden Zeliha'nın aldırmayıp doğurmak zorunda kaldığı Asya adındaki kız çocuğunun babasının kendisi olmasıdır. Ailesi tarafından hep

pozitif ayrımcılık gösterilen Mustafa, aynı ölçüde olumsuz muamele gören kız kardeşi Zeliha'ya tecavüz etmiştir. Bu akıl almaz, tüyleri diken diken eden davranışın tek sebebi Zeliha'nın mini eteğidir;

Ama ona laf yetiştirmek ya da daha önce defalarca yaptığı gibi kapıyı çarpıp gitmek yerine, aklına bir şey takılmış gibi durdu beriki. "Neden bu kısa etekleri giyiyorsun?" Soru öylesine beklenmedikti ki Zeliha donakaldı. Nereden çıkmıştı bu şimdi? Berikinin bakışındaki buğulu tülü daha yeni fark ediyordu. Oldum olası şımarığın tekiydi ya, diye düşündü, bu sene iyiden iyiye cozuttu, hıyar. Son kelimeyi yüksek sesle söylemişti: "Hıyar!" (347).

Bu durumu Freud "bastrılmış cinsel dürtülerin dışa vurumu" diye açıklar. Id'in hayvani arzularını ego kontrol altında tutmaya çalışır çünkü superego'nun hâkim olduğu düzen bunu gerektirir. Fakat her zaman superego otoritesini koruyamaz ve id galip gelir. Bu galibiyet toplum düzenini bozduğu için bireyi yenilgiye uğratır ve yalnızlaştırır. Suçluluk psikolojisi kişiyi o toplumdan kaçarak bir nevi bu suçtan kurtulma çabasına iter. Lakin birey kendi vicdanından kaçamaz ve bu azap nereye giderse gitsin peşini hiç bırakmaz. Diğer bir bakış açısıyla incelendiğinde bu tecavüz vakası ötekileştirilen bireyin daha en baştan tecavüze uğradığını gösterir. Erkek egemen toplumda kadının iradesinin erkeğin özgür iradesinin kölesi olması bekâretini kaybetmesinden daha kötüdür. Kendi iradesi dışında (cinsiyetinden ötürü) ötekileştirilmesine sebep olan kadının, kendisini bir 'hiç' olarak görmesi kaçınılmazdır; varlığına da yabancılaşan kadın artık bir 'hiç'tir.

Elif Şafak Asya ve Armanuş karakterlerini kullanarak piç olmak ile hiç olmak arasındaki ilişki üzerinde durur. Hangi durumun daha zor ve acı verici olduğu hakkında sorular sormamızı sağlar. Asya babasının kim olduğunu bilmediği için kimliğinin ne olduğu hakkında pek bilgi sahibi değildir. Annesi Türk'tür fakat kimlik ataerkil toplumlarda babayla özdeşleştirildiğinden piç Asya etnik köken bağlamında bir hiç olarak gösterilir. Aslında ne piç olmak ne de hiç olmak Asya için problemdir. Asıl sorun ataerkil düzende kadın olarak var olmaya çalışma mücadelesidir. Armanuş'un babası Ermeni, annesi ise Amerikalı'dır. Kendisinin Ermeni-Amerikan olması Almanya'daki Alaman-Türk olan göçmenler gibi arafta kalmasına yol açmıştır. Armanuş ne o ne o olmak sendromuna yakalanır ve gittiği her yerde "öteki" olarak muamele görür. Arafta kalmak her zaman daha zor ve problemlidir. Örneğin; Almanya'ya göç etmiş Türkler'in 2.-3. Kuşak fertleri bu ikilem içerisinde büyürler. İki kimlik ile yaşamaya çalışmak; evde Türkçe dışarıda Almanca konuşmak zorunda kalmak onları kimlik bunalımına itmştir. Bu travma çift kimlikli, ama hiçbir kimliğe tam anlamıyla sahip ol(a)mayan yarı-öteki olan bireyler olmalarına neden olmuştur. "Türkiye'de Alamancı, Almanyada yabancı"... Armanuş da Ermeni-Amerikan kimliğiyle aynı bunalımı yaşamaktadır. Anne ve babası boşanmış olan Armanuş'un babasının ailesinin yanına San Francisco'ya gittiğinde tamamen bir Ermeni gibi davranmaya çalışması, Arizona'ya annesi Rose'un yanına gittiğinde ise Ermeni kimliğini ötekileştirip ondan uzaklaşarak bir Amerikalı gibi hareket etmesi onu psikolojik açıdan yıpratır. Bu yıpranmışlık -ne o ne o olmak sendromu- Armanuş'u varlık içerisinde var olmayı başaramayan kimliksiz biri haline getirir:

"Sanırım Yeniçerinin Paradoksu bizzat benim için de geçerli. Farklı kültürlerden gelen ve son derece tatsız bir biçimde boşanmış bir ana-babanın tek çocuğu olarak," –şahsi tarihini ifşa etmekten duyduğu rahatsızlıkla bir an duraladı ama devam etme arzusu baskın çıktı- "kalan sağların çocuğu olan Ermeni bir babayla Kentucky, Elizabethtown'lu bir annenin tek kızı olarak iki taraf arasında kalmanın, tam manasıyla bir yere ait olamamanın,sürekli iki varoluş hali arasında gidip gelmenin nasıl bir şey olduğunu biliyorum." (137).

Armanuş, karmaşık geçmişinin mimarları olan Ermeni ataları hakkında araştırma yapmak için İstanbul'a gider. Orada üvey babasının ailesi (Kazancı ailesi) ile kalır. Asya ile tanışır. Asya'nın da annesi gibi toplum düzenine aykırı hayat tarzı, giyimi ve davranışları Armanuş'u etkiler. Armanuş onu "Evin kızı. Dört annesi olan hiç babası olmayan genç bir kadın. Tam bir roman karakteri, bol bol öfke, ironi ve zeka sahibi. İyi bir Dostoyevski karakteri olurdu." (202) diye tanımlar. Çok iyi arkadaş olurlar. Kimlik bunalımı yaşayan bu iki kadının arkadaşlığı, Armanuş'un internette sohbet ettiği arkadaşları arasında Türk-Ermeni meselesine dönüşür;

O Türk ailesiyle bu kadar iyi anlaşman gerçekten çok hoş. Kendilerince ilginç, iyi kalpli insanlar oldukları konusunda söylediklerine de inanıyorum. İyi de görmüyor musun? Ancak kendi kimliğini inkâr ettiğin müddetçe onların arkadaşısın. Tarih boyunca Türklerle durum hep böyle olmuş. Onlarla arkadaşlık edebilmenin tek yolu bu: Onlar Türklüklerinden feragat etmeyecek ama biz Ermeniliğimizden feragat edeceğiz. Mimar Sinan'ı hatırla! Onlardan biri gibi hareket ettiğin müddetçe toplumsal merdivenin en üst basamağına kadar tırmanabilir, hatta tarihlerinde 'en büyük Türk mimarı' diye yer bulabilir, teveccühlerini kazanabilirsin. (204)

Bu durum "Kürt sorunu" diye adlandırılan meseleyi de içine alır. Zira kendi kimliklerini inkâr ya da göz ardı eden Kürtler, Türkler ile çok iyi geçinmişlerdir. Fakat kendi kimlikleriyle kabul edilmek isteyen

Kürtler tarih boyunca hep sorun olmuşlardır. Sevil Özçalık'ın "Ötekileşme ve İşlevleri" adlı makalesinde vurguladığı üzere "Zygmunt Bauman bunu dost-düşman dikhotomisine atfla analiz etmeye çalışır. Bauman'a göre; 'dostlar ve düşmanlar vardır, bir de yabancılar vardır'" (258). Aslında düşman ve yabancı olarak görülen Kürtler için Kürt olmak bir problem değildir. Bunu o kimliğin varlığını kabul etmek istemeyen ve onu yok sayan 'bazı' kişiler ya da toplumlar kendilerine sorun olarak görürler. Dolayısıyla bu meseleye "Kürt sorunu" yerine "var olan Kürtleri yok zannedenlerin sorunu" demek daha doğru bir ifade olacaktır. Bu sorun ile yüzleşmek zorunda kalan Kürtler için bu bir varoluş mücadelesine dönüşmüştür. Yani onlar için Kürt olmak ya da olmamak; işte bütün mesele budur. Diğer bir deyişle, Shakespeare'in *Hamlet* adlı oyununun başkişisi Hamlet'in zikrettiği "olmak ya da olmamak" (1994, III; i; 81) meselesi 20. Yüzyıl dünyasında biraz daha felsefi bir derinlik kazanarak, "öteki olmak ya da olmamak" halini almıştır. Zira Darwin'in "güçlü olanın hayatta kalması" teorisini büyük keyifle kabul edip daha büyük bir nezaketle(!) dünyaya da kabul ettiren Amerika'nın katkılarıyla post-modern akımın belirsiz yöne doğru giden akıntısında çaresizce yol almak zorunda kalmıştır (öteki) insanlar.

Aslında "öteki" olmak her zaman kötü bir şey değildir. Mesela bir Kürt, "öteki" olmayı terörü destekleyen Kürt olmaya tercih etmeli. Çünkü hiçbir kimlik başkasını yok ederek var olmaya muvaffak olamaz olamamalı da. Katledilen masum insanların cansız bedenleri üzerinde umarsızca yürüyerek rahat rahat Kürtçe konuşmak, bir "öteki" olarak Kürtçe konuş(a)mamaktan daha acı verir insana. Şehit edilen evladının acısını gözyaşlarıyla dindirmeye çalışan annenin fişek gibi toprağa çarpan gözyaşlarından şemsiye tutarak kaçamaz hiçbir Kürt. Hele bir de ağlayan anne Kürtçe ağıt yakıyorsa, her gözyaşı beynine mermi gibi saplanır. İşte o zaman anlar meselenin Türk ya da Kürt olmak olmadığını. Böyle bir probleme sadece o ülkenin kendi iç meselesiymiş gibi yaklaşmak konuya dar çerçeveden bakmak olur. Üzerinde sağlıklı düşünülemez ve söz konusu mevzu ile ilgili sağlıklı yorum yapılamaz. Etnik ötekileştirme ulusal olmanın da ötesi uluslar arası bir sorundur. Örneğin ülke olarak bizi "öteki" olarak gören emperyalistler, önlerinde koskocaman kale gibi duran "Biz" i parçalamak için başarılı olduklarını sandıkları ötekileştirme zehrini bu kalenin tepesinden aşağı aktarak "Biz" i "Ben-Türk-" ve "öteki-Kürt-" parçacıklarına ayırmaya çalışmaktadırlar. Bütüne hâkim olmanın çok zor olduğunun farkında olduklarından hâkimiyeti daha güçlü biçimde sağlamayı o bütünü parçalara ayırmakta görürler. Makyavelist yöntemler ile hedefe koydukları ülke insanlarını birbirine düşmanlaştırmak için uğraş verirler. Bunu uluslar arası bir girişimmiş gibi değil de sanki o ülkenin kendi içi meselesiymiş gibi sunarlar. Konuya ulusal sorun gözü ile bakma yanılışına düşen insanların da katkısı ile problem çözüme kapalı bir hal alır.

Esasen, yıllardır çözülemeyen bu sorunu emniyet amirini ziyareti esnasında konuşan ilköğretim öğrencisi bir Kürt kız çocuğu çözdü: "Kürt olarak doğmayı ben tercih etmedim ki". İnsanlar kendi tercihleri olmayan konularla ilgili sorumlu tutulmamalı, sorunlu görülmemelidirler. Kimlik doğarken kazanılır sonradan değil. Birisine "kimliğini inkâr et" demek ona "geçmişini unut, anneni-babanı inkâr et" demekle aynı; Hiç olmamış bir geçmiş, yalancı bir anne-baba, yalancı bir kimlikle yalancı bir hayat... Yalanlar üstüne kur her şeyini, herkesten, kendinden bile sakla tüm gerçeği. Yalancının mumu yatsıya kadar değil köküne kadar yansın, ne kök kalsın geriye ne kimlik. Kimliksizlerin sonu ise "Bir insan topluluğunu yıkıp geçen ve doğasının bütünüyle gerçekleşmesini engelleyen tek bela ve tek sakatlık yalnız kalmaktır" (1997, 56) der Levi-Strauss. Bir ülkeyi kendi tahakkümü altına almak isteyen güçler önce o ülke vatandaşlarını kendi içinde böler; birbirine yabancılaştırır; yalnızlaştırır. Sonra her yalnızı kendi yalnızlığında avlar. Avladıklarını piyon gibi kullanır. En sonunda da bütün yalnızların oluşturduğu yığınları kendi iradelerinin var olduğu yanılışısıyla yaşam sürdürdükleri bir sistem içerisinde yönetir. Bu durumu *Hiçbiriyerekiler* adlı (tiyatro) oyunun ana karakterlerinden biri olan Sam net bir şekilde şöyle vurgular:

İnsanlar var olduğu sürece... (Sessizlik). Çocukluğum değişik kültürden insanların olduğu bir mahallede geçti... Ufak ve mütevazı bir mahalleydi bizimkisi her memlekette insan vardı. Türk, Kürt, Laz, Sünni, Alevi... Komşuyduk. Hiçbirimizin televizyonu yoktu o zamanlar. Çok seviyorduk birbirimizi. Ne zaman ki evlere girdi o alet. Her şey değişti. Nefret girdi aramıza. Kimse kimseyle konuşmaz, görüşmez oldu. Birileri TV'de başka şekilde gösteriyordu bizi bize. Komşularımızdan görmediğimiz hikâyeler anlatılıyordu ekranlarda. Nasıl oldu bilmiyorum. Yılların bozamadığı dostluk, kardeşlik bir film gibi son buldu televizyon ekranlarında. Türk Kürt'e; Kürt Türk'e; Alevi Sünni'ye; Sünni Alevi'ye; Laz hepsine küstü. Dün ekmek, tuz, yumurta almak için birbirinin kapısını çalanlar. Selam vermez oldular. Karşılaşmamak için yollarını değiştirdiler. Birileri çok iyi film çeviriyordu. O filme herkes inandı. Sonra o filmin yapımcıları, senaristleri ve yönetmenleri çıktılar ekranlara. Her biri bu sorunların çözümü olarak kendisini gösteriyor oy istiyordu. Oy verince çözülür sandık. Çözülmedi. Problemler daha da büyüdü. Birileri bu oyunu çok sevmiştii belli ki. Anlayacağın biz kavga ettik onlara yaradı. Biz kaybettik onlar kazandı. Artık mahallemizde derin bir sessizlik vardı. Onlar konuşuyor, biz susuyorduk. (Sessizlik)... TV ekranlarında insanlar, TV karşısında da insanlık ölüyordu... Umarsızlaşmıştık... Hiçbir hadise vicdanlarımızı harekete geçiremiyordu... Herkesin aklında aldığı

evlerin, arabaların, çektiği kredilerin taksitleri vardı... İnsanlığımız ipotek altındaydı sanki... Borçlar bitince tepki veririz diye senet imzalamıştık vicdanımızla... Mermiler, bombalar borcu henüz bitmemiş arabalara ve evlere isabet ettiğinde, bazı şeyler için geç kaldığımızın farkına vardığımızda iş işten geçmişti artık... (2016, III; iii; 126).

Baba ve Piç romanında kadın-erkek temasının yanı sıra Ermeni-Türk ilişkisi ya da ilişkisizliği üzerinde de yoğun bir şekilde durulur. Ermeni soykırımı yapıldı mı yapılmadı mı? Ermenilere yapılan soykırım mıydı değil miydi? Sorularına cevap aranır. Ermenilere göre Türkler ötekidir; Türklere göre ise Ermeniler. Peki, bir dönem aynı topraklar üzerinde birlikte yaşayan bu iki ırk ne oldu da birbirlerine düşman oldular? Bu soruların cevabı 1915 senesinin Nisan ayında gizli. Kimse kimsenin o tarihte olanlara dair söylediklerine inanmıyor; "Ermeniler soykırım yapıldı" diyor, Türkler "yapılanlar karşılıklıydı. Bazı yaptırımlar uygulandı; fakat buna soykırım demek tarihe ihanet olur" diyorlar. Cinlerle gizli bağlantıları olan Banu Kazancı, Ağulu isimli cinini kullanarak bu dönemde neler yaşandığını bir bir öğrenmeye çalışır. Duydukları onu çok şaşırtır ve bir Türk olarak bazı gerçeklerle yüzleşmekten çekinir ve cine durmasını, anlatmayı bırakmasını emreder. Elif Şafak böyle yaparak aslında sözde Ermeni soykırımıyla ilgili soruların cevaplanamayacağını ve hep cevapsız kalacağını vurgulamaktadır. Zira o tarihte olanları en doğru o zaman yaşayanlar bilirler, bugünkü akılları ve ideolojileriyle o dönemi anlatmaya çalışan tarihçiler değil. Hepsinden öte bir şey var; artık iki tarafta birbirine düşman ve iki tarafta birbiri için öteki. Kimin haklı olduğu konusunda kesin veriler 1915 senesinin Nisan ayında yani tarihin kendisinde kayıtlı, tarih kitaplarında değil. "Tarihin esir etmesi meselesine dönersek," dedi Armanuş, tekrar deniz kenarındaki yola indiklerinde. "Barındırdığı bütün acıya rağmen bugün bizleri hayatta ve bir arada tutan tarihtir" (198) ve tarih, tercih etmesi için olayın muhataplarına sadece iki şık sunar; ya "Ermenilere bazı haksızlıklar yapıldı fakat buna soykırım denemez" demek ya da "evet Ermeni soykırımı vardır" demek... Tarihin sunduğu bu iki seçenektен hangisini seçeceğine herkes kendi değerleri, ilkeleri ve çıkarları doğrultusunda karar verir.

Etnik ötekileştirme günümüzde ırkçılık diye de adlandırılır. "İrkçi muamele öteki'nin bu süreçte yaşadıklarının en uç noktasını oluşturur. İrkçılık adım adım ilerleyen ve sürekli 'geliyorum' diyen bir tehlikenin vücut bulmasıdır. Öteki kimi zaman bu ırkçılık aşamasında yok edilmeye kimi zaman aşağılanmaya maruz kalır." (Özçalık, 5). I. ile II. Dünya savaşları ve sonrası dönemlerde karşı tarafı yok etme amacı güden -Hitler'in önderliğinde Nazilerin Yahudileri katletmesi, Fransa'nın Cezayir soykırımı gibi- ırkçılık 20. yüzyıl sonlarına doğru ve 21. Yüzyılda Darwin'in deyimiyile evrim geçirmiş ve çağın şartlarına uyum sağlayarak başka bir boyut kazanmıştır. "Miles; 19 ve 20. yüzyılda görülen ırkçılığın biyolojik ve kültürel özellikleri birleştirdiğini, 'ötekileri' yok etmeyi amaçladığını buna karşın günümüzdekinin yalnızca aşağılamayı hedeflediklerini, fakat her durumda kavramın ırkçılaştırıldığını, dolayısıyla bir ideolojiye dönüştürüldüğünü ileri sürüyor." (Taş, 1999, 57). Ermeni ırkçılığı, Türk ırkçılığı, Kürt ırkçılığı, Amerikan ırkçılığı gibi...

Ötekinin aşağılanması ya onun direncini kırıp psikolojik bunalıma girmesine ya da asimile olmasına sebep olur. Armanuş'un arkadaşlarıyla yaptığı online sohbette Türkiye'de olmaktan mutlu olduğunu söylemesi ve Türk mutfağıyla ilgili "her Ermeni burada cennete düşmüş gibi olur" (201) demesi Anti Kavurma kod adlı sohbet arkadaşlarından birini sinirlendirir; "Yav sen bizim savaş muhabirimizdin ama Türk gibi konuşmaya başlamışsın! Bana bak, seni asimile edip Türkleştirmediler değil mi?" (202). Lakin Armanuş'un söyledikleri daha çarpıcıdır;

Aksine. Kendimi hiç bu kadar Ermeni hissetmemiştim. Ermeniliğimi tam manâsıyla hissedebilmem için Türkiye'ye gelip Türklerle karşılaşmam gerekiyormuş... Yanlarında kaldığım aile o kadar ilginç ki. Bir yanıyla kendi aileme benzetiyorum Kazancıları; bir yanıyla da hiçbir şeye benzetemiyorum çünkü akıldışılık gündelik akışın ayrılmaz bir parçası. Marquez romanlarında gibiyim. Kız kardeşlerden birisi dövme sanatçısı; diğeri falcı; diğeri tarih öğretmeni; dördüncüsü uçuk bir tip ya da Asya'nın deyimiyile tam mesai çatlak. (202)

Romanda yazar etnik ötekileştirmenin yanı sıra entelektüel açıdan ötekileştirme üzerinde de durmaktadır. Bu bağlamda eserde yer alan Kafe Kundera adlı mekân bu ötekileştirmeyi simgeleyen bir figür olarak göze çarpmaktadır. Bahsi geçen yer, entelektüel olan ya da kendisini öyle zannedenlerin gittiği bir kafedir. Neden ismini Milan Kundera'dan aldığıyla ilgili herkesin fikir sahibi olduğu fakat hiç kimsenin doğru sebebi bilmediği mekân... Asya'nın da ziyaret ettiği bu kafenin sabit müşterileri arasında Alkolik Karikatürist, Gizli Gay Köşe Yazarı, Olağanüstü Yeteneksiz Şair, Aşırı Milliyetçi Filmlerin Gayrı Milliyetçi Senaristi ve Alkolik Karikatüristin Hayatla Kavgalı Karısı bulunmaktadır. Bu grup, toplandıkları esnada hem memleket hem de Edebiyat ve tarihle ilgili meseleler hakkında yorumlar yapar ve tüm sorunları masa başında çözerler. Kafenin dışında kalan öteki insanları aşağılayarak sarf ettikleri cümleler ile kendilerinin üst sınıfın bireyleri olduklarını zanneder ve bununla tatmin olurlar; tıpkı Mustafa'nın Zeliha'ya tecavüz ederek tatmin olması gibi yabancılaştırarak, ötekileştirerek. Kafe Kundera'daki, olduğu gibi görünemeyen,

göründükleri gibi olamayan bu kişilerin içinde bulunduğu kimlik karmaşası kafeye neden Milan Kundera'nın isminin verildiğiyle ilgili bazı ipuçları taşımaktadır.

b) **Kimlik romanının "Kimlik Karmaşası" Bağlamında irdelenmesi**

Milan Kundera'nın *Kimlik* adlı romanında partnerinin gerçek kimliğini bulmak için birbirine oyun oynayan Jean Marc ve Chantal adında iki ana karakter vardır. Bu romanda bireylerin birbirlerini nasıl kendi benliklerinden uzaklaştırarak, yabancılaştırıp gerçek kimliklerini bulmaya çalıştıklarını görürüz. Karl Marx yabancılaşma kavramını ikiye ayırır: Birinci yabancılaşma insanın doğadan kopuşu anlamındaki yabancılaşmadır. İnsan doğadan koparak sosyo-kültürel alanda kendine ikinci bir dünya kurar. İkinci yabancılaşma ise insanın kendi doğasına yabancılaşmasıdır. Bu durum psikiyatride normalden sapma durumu olarak da adlandırılır. Cahantal'ın yaşının ilerlemesi ve Jean Marc'tan yaşça büyük olmasının yarattığı psikolojik bunalım onun herkesten hatta kendisinden dahi uzaklaşmasına neden olur. Chantal bu durumu ruhsal bir hastalık olarak değil kendi çabasıyla kazandığı kişilik özelliği olarak adlandırır. "Ama Jean Marc, ne sanıyorsun sen? Ben gülmüyorum. Unutma, benim iki yüzüm var. Bu özelliğimden belirli bir zevk almayı öğrendim, buna karşın, ikiyüzlü olmak kolay değil. Çaba gerektiriyor, disiplin gerektiriyor!" (1998, 31). İkiyüzlü olmak zorunda olan ya da kendi gerçek kimliğine yabancılaşarak ikinci bir kimlik kazanan Chantal'ın yaşadığı kimlik bunalımını onu gerçek hayatın dışına, düşler dünyasına sürükler. Değişik fanteziler kurarak gerçekten ne kadar uzaklaşmaya çalışsa da aslında gerçeğin kendisine ulaşmak ister. Önceleri evli ve düzenli bir hayatı olan Chantal oğlunu henüz beş yaşındayken kaybettikten sonra hayata küser. Onu kendisinden bile kaçıp uzaklaşma arzusuna iten asıl neden yaşadığı bu acı deneyimdir. Chantal'ın kocası tekrar bir çocuk yaparak bu acıyı unutabileceklerini iddia ederken, bir kadın ve aynı zamanda bir anne olan Chantal onun gibi düşünmez. Aralarındaki bu fark Darwin'in erkeklerin değişkenliği teorisine dayanır. Bir türlü bu travmayı atlatamayan Chantal bir gün Jean Marc ile tanışır ve kocasından boşanmak ister. Bu niyetini dile getirdiğinde görünmesi "hiç renk vermiyorsun, kafanın içinden ne geçtiği bilinmiyor ve darbeyi vuruyorsun" (36) diye karşılık verir. O esnada Chantal'ın iç dünyasında yaşadıkları ile davranışları arasındaki tutarsızlık net bir şekilde görülür. Boşandıktan sonra kendisine bir ev satın alır ve "evlilik düşüncesini kafasından silerek" (36) sevgiliyle birlikte yaşamaya başlar. Evladının ölümü onu çocuk doğurma ve evlenme isteğinden uzaklaştırır. Her ne kadar Duane P Schultz- Sydney Ellen Schultz birlikte kaleme aldıkları *Modern Psikoloji Tarihi* kitabında belirtildiği üzere Helen Bradford Thompson Woolley yaptığı 25 kadın ve 25 erkek denekten oluşan çalışmada "duygusal işleyişlerde cinsiyete dayalı bir farklılık olmadığı" (2007, 277) sonucuna varsa da Chantal yaşadıkları üzücü hadiseden kocasına kıyasla daha fazla etkilenmiş, bu olay onda daha derin izler bırakmıştı.

Romanda önemli yer tutan ölüm imgesi hem bir deneyim olarak insanlar (kadın-erkek) üzerinde farklı etkilere sahiptir hem de tüm canlı türlerinin kaçamadığı gerçeklik simgesi olarak yok olmanın 'dayanılmaz hafifliği' temsil eder. Yaşam- var olmak ne kadar gerçekse; ölüm-yok olmak da o kadar gerçektir. Aslında *Ben ve Ben* adlı oyunda da geçtiği üzere "yok olmak var olmamak demek değildir" (2013, I,ii,17).

Asıl ve aldatıcı derecede basit olan soru şudur: Ruh ve beden -zihinsel dünya ve madde dünyası-birbirinden ayrı mıdır? Plato'dan bu yana bilim adamlarının çoğu dualistik bir görüş sergilemişlerdi: Dualizm ruh ve beden (mind and body) farklı doğaları olduğunu ileri süren bir görüştür. Bununla beraber, bu görüşün kabulü bir başka soruya yol açıyordu: Ruh ve beden arasındaki ilişkinin doğası nedir? Biri diğerini etkiler mi yoksa bunlar birbirinden bağımsız mıdır? (P. Schultz, E. Schultz, 2007, 75).

Ruh ve beden arasındaki bu ilişki ve etkileşim Chantal'ın kendini yaşlanmış ve çirkinleşmiş hissetmesiyle yaşadığı deneyimin sebep olduğu psikolojik bunalım arasındaki ilişkinin ne kadar da büyük olduğunun gözler önüne sermektedir. Chantal "erkeklerin artık dönüp bana bakmayacakları bir dünyada yaşıyorum" (18) diyerek ruhen çökmesine, bedenen çirkinleşmesine neden olan yabancılaştığı dünyayı özlediğini ima etmektedir. Bakılmak, görülmek, güzel olduğunu hissetmek ve her şeyden önemlisi var olmak; cansız bir nesne gibi değil ruhuyla, kimliğiyle var olmak... Jean Marc "Chantal, benim küçük Chantal'ım, benim Küçük Chantal'ım! Bu sözleri yinelerken, dönüşüme uğramış bu yüze, yitirdiği eski görünümü, yitirilmiş kişiliğini yeniden kazandırmak istiyor sanki" (37).

Chantal bir gün evin önündeki posta kutusunda kendisine yazılmış isimsiz bir mektup görür. Mektupta "Sizi bir casus gibi izliyorum, çok güzelsiniz, çok güzel" (45) yazmaktadır. İlk bunun bir saçmalık olduğunu düşünür ve aldırış etmez; fakat içindeki dürtülere hâkim olamaz ve yazan kişinin kim olduğunu merak etmeye başlar. Sokakta yürürken, otobüsteyken insanlar tarafından gözlendiği hissine kapılır. İstemese de kimliği hakkında en ufak fikre sahip olmadığı o kişi hayatına dâhil olur. İç dünyasında ona yer verir ve kimlik kazandırır. Aynı kişi tarafından yazılan bu mektuplardan almaya devam eder. Bu durumu Jean Marc'tan gizler. İşin garibi umursamıyor gibi görüldüğü o gizemli kişinin esiri olur.

Mektupların birinde kırmızı incili kolyenin ve kırmızı geceliğin ona çok yakıştığı yazmaktadır. Ertesi gün Chantal, Jean Marc ile dışarı çıktığında bu kolyeyi takar ve gece kırmızı geceliğini giyip Jean Marc ile uzun zamandır hiç olmamışçasına daha istekli, heyecanlı ve arzulu bir şekilde birlikte olur. Bu durum Jean Marc'ı mutlu etse de aslında Chantal o an onunla değil de mektupları yazan kişiyle sevdiğini hayal eder. Yani Jean Marc'ın bedenini kullanarak onu kendisiyle aldatır. Bu kimlik karmaşası Chantal'ın çok ciddi bir obsesif-kompulsif bozukluk içerisinde olduğunu göstermektedir.³

Daha sonra Chantal bu mektupları Jean Marc'ın yazdığını anlar. Lakin ne Jean Marc yazdığını itiraf eder ne de Chantal onun yazdığını anladığını ona söyler. Karşılıklı oynadıkları bu oyun ikisini de kendi benliklerinden uzaklaştırır. Chantal'ın düştüğü saplantıya Jean Marc da dâhil olur. O da kendi kimliğini sorgular hale gelir. Mensubu olduğu sınıfa kendini ait hissetmez. Kendisinin aslında sıradan yaşantısı olan "silik bir adam" (81) olması gerektiğini düşünür. Hiçliğe gömülmüş, başkaları tarafından yok sayılan ve var olma mücadelesini bu yokluk içerisinde sürdürmeye çalışan bir adam... Sokaktaki dilencinin kendisinin öteki benliği olduğunu söyler. "Ve Jean Marc, saplantısına geri dönüyor: 'Bir gün, gelip benimle bir kahve içmesini isteyeceğim ondan, benim öteki benliğim olduğumu söyleyeceğim ona. Siz benim, rastlantı sonucu düşmediğim durumu yaşıyorsunuz, diyeceğim.'" (82-83). Bu konuşmaların etkisinde kalan Chantal mektupları bir dilencinin yazdığı şüphesine kapılır. Kendi kendine "Bir dilencinin erotik idolü haline geldim. Çok gülünç bir onur bu... Peki, bir dilencinin istekleri, neden bir iş adamınınki kadar saygıdeğer olmasın? Umut beslemediği için, dilencinin istekleri ölçülemeyecek kadar değerli: Özgür ve içtenlikli istekler." der. (83). Chantal'ın bu sözleri Jean Marc'ın neden bir 'öteki' gibi olmak istediğini açıkça belirtmektedir. Chantal'ın Jean Marc ile ilişkiye girerken düşlediği fantezilerinin başkarakter Jean Marc'ın "öteki benliğim" (82) dediği dilenciydi. Chantal sevişme anında farkında olmadan Jean Marc'ı olmak istediği kimlikte hayal ediyor ve onu kendinden uzaklaştırarak gerçek benliğine kavuşturuyordu hem de onu kendi bedeniyle aldatarak.

Jean Marc ise Chantal'ın aksine, gerçek hayattaki insanların yerine onu koyar. Herkeste bir tek onu görür, onu düşler. Sahil kenarında az ileride gördüğü kadını Chantal sanıp ona doğru sevinçle ve heyecanla koşması gibi... Birbirlerine oynadıkları bu oyunda Chantal, Jean Marc'ın bedeninde başkalarını düşlerken, Jean Marc da başkalarının bedenlerinde sadece Chantal'ı görür:

O (Chantal) kafasının içinde yarattığı gülünç imgelerde yitip giderken, Jean Marc, Chantal'ın dünya ile kendisi arasındaki tek duygusal bağ olduğunu düşünüyordu. Ona tutuklulardan kıyıma uğrayanlardan, açlık çekenlerden mi söz ediyorlardı? O insanların mutsuzluklarını kişisel olarak, acılarını paylaşarak duyumsamanın tek bir yolu vardı: Chantal'ı onların yerine koymak. Bir yerde iç savaşta, kadınların ırzına geçildiğinden mi söz ediyorlardı? Chantal'ı orda tecavüze uğramış olarak görüyordu. Onu, başkalarına karşı ilgisizlikten kurtaran yalnızca Chantal'dı, başkası değil" (85).

Birbirlerinden bu denli uzaklaşarak birbirlerine bu denli yaklaşımları onların gerçek ile düşün kendi özlerinden sıyrılıp ötekine benzediği noktada buluşmalarını sağlar. Gerçeğin düşe, düşün gerçeğe dönüştüğü ya da öyleymiş gibi görüldüğü yerde gerçek olduğuna inandıkları duygunun esareti altına girerler. Bir oyun ile başlayan ilişki oyun olmaktan çıkar; onların özlerinin dışında bir kimlikte var olma hallerini sürdürdükleri bir gerçeğimsiliğe dönüşür.

Chantal'a göre, her ne kadar mektupları gizlese ve yazanın Jean Marc olduğunu bildiğini ona söylemese de kendisi bir hain değil aksine Jean Marc'ın istekleri doğrultusunda hareket ettiği için itaatkâr birisidir. Jean Marc ise tam tersini düşünür. Chantal'ın mektupları saklayarak ve mektupta yazılan direktiflere göre hareket ederek ona ihanet ettiğini düşünür. Bu oyun esnasında yaşananlardan ne kadar zevk alsa da bu zevk ona acı verir. Artık daha fazla dayanamaz ve gerçekmiş izlenimi veren bu oyuna son vermek için son gizemli mektubunu yazar. Mektupta Londra'ya gideceğini, artık mektup yazmayacağını ifade eder. Ertesi gün ise Chantal ona bir toplantı için Londra'ya gitmesi gerektiğini söyler. Gerçekte Jean Marc'ı terk ediyor gibi görünse de durum tam tersidir. Ondan kaçarak ona doğru yolculuğa çıkar. Jean Marc da peşinden Londra'ya gider. Bu yolculuk, özgürce özgürlüğün kölesi olmayı tercih eden iki sevgilinin kendi benliklerine yabancılaşarak gerçek kimliklerine kavuşma umudunun yolculuğudur. Leroy isimli kadının Chantal'a dediği gibi "Özgürlük mü? Sefaletinizi yaşarken mutsuz ya da mutlu olabilirsiniz. Özgürlüğünüz, işte bu seçimi yapmaktan ibarettir. Bireyselliğinizi, çoğunluğun oluşturduğu kazan içinde eritebilirsiniz ve bunu bozgun ya da sevinç duygusu içinde yapabilirsiniz." (136). Fakat bu sizi tam olarak özgür yapmaz. Özgürlüğün sadece yaşamak zorunda olduklarını yaşama anında hangi duyguyu

³ Obsesif kompulsif bozukluk bir anksiyete hastalığıdır. OKB'si olan insanlar sık sık ya da her zaman kafalarına takılan düşüncelerle ya da imgelerden dolayı sıkıntı yaşar. Obsesyon (takıntı) denilen bu düşünceler, bazen tuhaftır. Endişeli olmanıza ve anlamsız şekilde davranmanıza neden olurlar. Kaygılarınızdan kurtulmak için tekrar eden davranışlar yapabilirsiniz. Bu hareketlere kompulsif (zorlantı) bozukluklar denir. (realage.com).

yaşayacaklarının seçimini yapmakla sınırlı olduğu bir yaşamda Jean Marc ve Chantal arasındaki tek fark tercihlerini birinin mutlu diğerinin mutsuz bir şekilde yapmasıdır.

Roman Chantal'ın inleme sesiyle ve Jean Marc'ın onu uyandırmasıyla son bulur. Her şey aslında ara ara kâbusa dönüşen bir rüyadan ibarettir. Sigmund Freud rüyaları bilinçaltına giden bir kral yolu olarak tanımlar. Ona göre toplumsal baskıyla bilinçaltına ittiğimiz tüm duygu ve düşünceler uyku sırasında ortaya çıkar (doktornevra.com). Milan Kundera'nın okurlarına ya da kendine oynadığı bu oyun cevabı kendi içinde mevcut sorular ile sona erer:

Ve ben şimdi kendi kendime soruyorum: Düşleyen kim? Bu öyküyü düşlemiş olan hangisi? Chantal mı? Jean Marc mı? İki birden mi? Yoksa biri ötekinin adına mı düşledi? Ve gerçek yaşamları hangi anda başlayarak bu ihanet fantezisine dönüştü? (...) Ama Jean Marc ona o mektupları gerçekten gönderdi mi? Ya da yalnızca düşünde mi yazdı o mektupları? Gerçeğin gerçekdışına, gerçekliğin düşe dönüştüğü kesin an hangisi? Sınır neredeydi? Sınır nerede?" (155)

Milan Kundera neden böyle bir sonu tercih etti? Okurlarını baştan sona gerçeğe gerçekdışılığın girdabı içerisinde dibe doğru çekerken yazar acaba kendi de mi bu girdaba yakalanmıştı? Yoksa yazarın anlattığı sadece kendi rüyası mıydı? Kendi benliğinden uzaklaşarak kendi kendini mi sorgulamak istedi? Sorularla biten bu romana en doğru cevap sorularla karşılık vermek olur. Zaten yazar da bunu amaçlamıyor muydu?

Sonuç

Sonuç olarak, kimlik sorunu *Baba ve Piç* romanında ötekileştirme, *Kimlik* de ise yabancılaşma bağlamında ele alınmaktadır. Cinsiyeti ve etnik kökeni farklı olduğu için dışlanan "öteki" haline getirilip kimliksizleştirilenler ile kendilerinin sahip oldukları benliklerine ait olmadıklarını düşünüp gerçek kimliklerini arayan kimliksiz insanların yaşadıkları travma ve psikolojik sorunlara veya karmaşaya tanıklık ederiz her iki romanda. İncelemeye konu olan bu iki romanda esasen "kimlik" kavramının kendisi tartışmaya açılmaktadır. "Kimlik" adı verilen bu kavramın kendisinin sahip olduğu bir kimlik var mı? sorusu Elif Şafak ve Milan Kundera'nın bu romanlarında satır aralarında gizlenmiş şekilde durmaktadır. Her iki yazar eserlerinde "Kimlik nedir?" sorusunu satır aralarında gizlenen soru ile birlikte üzerinde derin biçimde düşünülmesi gereken bir sorunsala dönüştürür. Adına "kimlik" denen "şey" aslında bir varoluş imgesi iken bu romanlarda kendi özünün dışında yani varoluşu temsil etmenin ötesinde bir imgelem olarak kullanılmaktadır. Olunan değil de olmak istenen veya olmak zorunda kalınan var olma halini simgeleyen gerçekdışı bir unsur gibi... *Baba ve Piç* ile *Kimlik* romanlarının ana fikrini oluşturan kimlik karmaşası aslında gerçek ile düş arasında bir yerde -tabiri diğerle gerçeğimsilikte- kişilerin içerisine düştüğü paradoksu ifade etmektedir. Bu paradoks kişileri öz kimliklerinden uzaklaştırırken onlara özlilerinin dışında yapay ama gerçekmiş hissi veren bir kimlik kazandırmaktadır. Sonuçta, biri kadın, diğeri erkek bakış açısıyla yazılmış iki farklı roman; anlattıkları farklı olsa da üzerine yoğunlaştıkları ortak bir nokta var: Kimliksiz olmak insana özgürce tercih etmesi için sadece iki yol sunar; piç olmak ya da hiç olmak.

KAYNAKÇA

James, W. (1890). *The Principles of Psychology*. New York: Holt.

Kundera, Milan (1998). *Kimlik*. (çev. Aykut Derman), İstanbul: Can Yayınları.

Levi-Strauss, Claude (1997). *İrk, Tarih ve Kültür*, İstanbul: Metis.

Özçalık, Sevil. *Ötekileşme ve İşlevleri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü. <https://docplayer.biz.tr/18242744-Otekileşme-ve-islevleri.html>.

Schultz, Duane P, Schultz Sydney Ellen (2007). *Modern Psikoloji Tarihi*. (çev. Yasemin Aslay), İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Shakespeare, William (1994). *Hamlet*. Great Britain: Penguin Books.

Şafak, Elif (2011). *Baba ve Piç*. İstanbul Doğan Egmont Yayıncılık. 82. Baskı.

Taş, Mehmet (1999). *Avrupa'da İrkçilik*, Ankara: İmge.

Yaşar, Yakup (2013). *Ben ve Ben*. Ankara: Tiydem Yayınları.

_____ (2016). *Hiçbir yerdekiler*. Ankara: Gece Kitaplığı.

[http://www.doktornevra.com/Freud/Rüyalar ve Cinsellik](http://www.doktornevra.com/Freud/Rüyalar%20ve%20Cinsellik)

<http://w3.gazi.edu.tr/~mkaracan/index.htm>

http://www.realage.com.tr/v2/Obsesif-Kompulsif-Bozukluk-OKB_3_84.htm